

فهرست

مقدمه ناشر | ۷

پیش‌گفتار مؤلف | ۹

مقدمه | ۱۱

بخش اول: چیستی تحولات | ۱۷

نشانه‌های اسلامیت یک پدیده اجتماعی | ۱۹

تبیین روان‌شناختی گسترش جریان تکفیری | ۴۷

جریان‌شناسی فکری جنبش‌های اسلامی؛ تأکید بر جریان‌های

اهل سنت | ۸۳

جامعه‌شناسی بیداری اسلامی | ۱۰۷

آسیب‌شناسی اجتماعی تحولات بیداری اسلامی | ۱۳۳

بخش دوم: رسانه تحولات | ۱۶۵

رسانه‌های عربی و بیداری اسلامی | ۱۶۷

نقش ارتباطات سنتی در بیداری اسلامی | ۱۷۷

نقش ارتباطات مدرن در بیداری اسلامی | ۱۹۹

رسانه علیه بیداری اسلامی | ۲۱۹

تحلیل کاریکاتورهای بیداری اسلامی | ۲۵۳

هنر در خدمت سیاست؛ تحلیل گرافیتی‌های قیام مردم

مصر | ۲۸۱

بازتاب بیداری اسلامی در ادبیات سیاسی عرب| ۳۱۱

بخش سوم: آینده تحولات| ۳۳۱

فرهنگ و امنیت: آینده جهان اسلام| ۳۳۳

راهبردهای فرهنگی ایران برای بیداری اسلامی| ۳۶۹

پیش‌گفتار مؤلف

پدیده‌های اجتماعی تنها یک صورت ندارند. همچنین برای آن‌ها نمی‌توان یک فرآیند ورود قطعی و جبری تعیین کرد. هر چند از اجتماع انسان‌ها رفتارهای جمعی خاص بروز می‌کند، مثل آشوب‌ها، هیجان‌های عمومی، یا انقلاب، ولی حداقل یک خصلت از فرد در جمع باقی می‌ماند و آن تأثیرگذاری همه عوامل پیدا و پنهان، مهم و کم‌اهمیت، مادی و غیرمادی بر افراد، و بروز رفتارهای پیش‌بینی‌ناپذیر.

در حالی که پدیده بیداری اسلامی زمینه‌ها و پیامدهای عمیق فرهنگی و اجتماعی داشته است؛ به نحوی که بر مناسبات سیاسی-امنیتی کشورهای درگیر و پیرامون تأثیر مستقیم داشته‌اند، با این حال مراکز مطالعاتی و اندیشمندان این کشورها کمتر به مطالعه این جنبه‌ها از آن پرداخته‌اند. در ایران، علی‌رغم درگیری مستقیم با مسائل بیداری اسلامی، ولی تاکنون به جز یکی دو کتاب، اثر پژوهشی مستقل در این باب نگاشته نشده است. آن یکی دو مورد نیز به جنبه‌های جامعه‌شناسی سیاسی بیداری اسلامی اکتفا کرده‌اند، و به سراغ فهم ابعاد دیگر آن نرفته‌اند. غالب پژوهش‌های ایرانی در این باب در سال نخست ترکیبی از چستی آن و تأثیرات سیاسی-امنیتی‌اش و در ادامه صرفاً به بخش دوم پرداخته‌اند.

این اثر تلاشی آغازگونه برای دیدن جزئیات بیشتری از مؤلفه‌ها و پیامدهای فرهنگی-اجتماعی این پدیده است. جرقه‌های اولیه آن زمانی به ذهن مان خطور کرد که به عنوان کارشناس در میز بیداری اسلامی در مرکز مطالعات فرهنگی راهبردی ژرفا مشغول بودیم. در تمام این سال‌ها این دغدغه در مراکز مطالعاتی

دیگر با ما همراه بوده است. نویسندگان این مجموعه سال‌هاست که همدیگر را می‌شناسند و همدلی‌های بسیاری در موضوعات مختلف اجتماعی-سیاسی دارند. براین اساس، اگرچه نویسندگان متعددی حضور دارند ولی در نهایت یک سمفونی از همه شنیده می‌شود.

در حالی که مسئولیت اشتباهات درون کتاب بر عهده ماست، ناگزیر از تشکر کسانی هستیم که با مشاوره‌ها و تلاش‌های خود این اثر را برای خوانندگان مهیا ساخته‌اند. به‌طور خاص، از محمد جواد نیک‌روش و... از مسئولان انتشارات سدید سپاسگزار هستیم. فصول یک و چهارده پیش از این در دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام ارائه گردیدند. از همکارانی که با نقد و نظر خود آن را غنا بخشیدند تشکر ویژه دارم. آرزو این است که این اثر گامی برای تحلیل‌های عمیق‌تر و مطالعات بیشتر بر تحولات و ظرفیت‌های فرهنگی-اجتماعی جهان اسلام باشد.

جواد نظری مقدم

دانشگاه گیلان

مجید بهستانی

دانشگاه جامع امام حسین